

6. רמב"ם הלכות אבל פרק יד הלכה א

מצות עשה של דבריהם לבקר חולים, ולנחם אבלים, ולהוציא המת, ולהכניס הכלה, וללוות האורחים, ולהתעסק בכל צרכי הקבורה, לשאת על הכתף, וללך לפניו ולספד ולחפור ולקבור, וכן לשמח הכלה והחתן, ולסעודם בכל צרכיהם, ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור, אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך, כל הדברים שאנתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אתה אותן לאחרך בתורה ובמצות.

7. רמב"ם הלכות שבת פרק כד הלכה יב

אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול, ומפני מה נגעו באיסור זה, אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהיה חילוכך בשבת כחילוכך בחול ולא שיתח השבת כשיחת החול שטאמר דבר דבר קל וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפניה לפניה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהן שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שטאמר בתורה + דברים ה' + למען ינוח.

8. רמב"ם הלכות שבת פרק ל הלכה ג

ומכבוד השבת שילבש כסות נקיה, ולא יהיה מלבוש החול כמלבוש השבת, ואם אין לו להחליף ב משלשל טליתו כדי שלא יחא מלבושו כמלבוש החול, ועזרא ותיקן שיהו העם מכבדים בחמישי מפני כבוד השבת.

9. מעשה רב לגר"א ס' קמו

בענין בגדי שבת מנהגו להחליף כל בגדיו מכף רגל ועד ראש בל יעדר דבר שלא להחליף

10. משנה ברורה סימן רסב

(ה) ישתדל וכו' - דכתיב וכבדתו ודרשו ח"ל שלא יהא מלבושיך של שבת כמלבושיך של חול וטוב שלא ילבש בשבת מכל מה שלבש בחול אפילו חלוק. ואם אפשר לו טוב שיחיה לו גם טלית אחר לשבת:
(ו) נאים - כפי יכלתו ואפילו אם הוא בדרך לבדו ובבית אי"ג ילבש בגדי שבת כי אין המלבושים לכבוד הרואים כי אם לכבוד השבת (ח"א). כתב בס"ח אל יקח אדם ילד בשבת עד שישים תחלה כר בחיקו כדי שלא יטוף בגדיו:

11. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קנה

והמצוה הקנ"ה היא שצונו לקדש את השבת ולאמר דברים בכניסתו ובציאתו נזכור בס גדל היום הזה ומעלתו והבדלו משאר הימים הקדמים ממנו ותבאים אחריו. והוא אמרו יתעלה זכור את יום השבת לקדשו. כלומר זכרוהו זכר קדושה ותגדלה. וזו היא מצות קדוש.

12. מאירי - פתיחה לש"ס עמ' טו

המשל בזה שכבר ידעת היות אחת מן התועלויות הנמצאים בימי השביטה להתבודד בחמה. והוא העונג הנצחי המיועד בהם עד שישולל בו לגמרי מן הדברים החומריים. כאמרם דל"א טבלות העולם הבא שבת. והוא גם כן ענין מה שאמרו בתלמוד המערב "במה מענגו מר אמר כשינה זמר אמר בתלמוד תורה ולא פליגיין כאן בתלמוד כאן כבעל הבית והצפ"י שרוב מפרשים פרשו שהתלמיד מענגו בתלמוד תורה ובעל הבית בשינה. אזלי לפרש בו הפך הדברים, והוא שרצה בזה. שהתלמיד שכל זמנו הוא שבת ולא יכנה לבו גם בימי החול לדברים העולמיים טוב לו שיענג עצמו בשבת בשינה ויניח השכל מן הלאות. ולא יקרא מפני זה מחטיא הבינה כי הנחת השכל ושמרו מן הלאות לכונת היותו יותר מוכן לקבל התכמות הוא הכנה הספקים להיותם מצליחים בלמוד והוא אם כי כפי שלמד באותה עתה.

13. שולחן ערוך אורח חיים סימן רצ סעיף ב

הנה: ופועלים וכו' שאינן עוסקים בתורה כל ימי שבוע, יעסקו יותר בתורה בשבת משהו חסידים בתורה כל ימי השבוע והת"ח ימשיכו יותר בעונג אכילה ותשתיה קצת, דהיי"ה הם מתענגים בלמודם כל ימי השבוע (כ"י סי' רפ"ח בשם ירושלמי

14. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף טז עמוד א

תניא, אמרו עליו על שמאי הזקן, כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת. מצא בהמה טאה אומר: זו לשבת. מצא אחרת טאה הימנה - מניח את השניה ואוכל את הראשונה. אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו, שכל מעשיו לשם שמים. שנאמר: +תהלים סח+ בָּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם. תניא נמי הכי: בית שמאי אומרים: מחד שבין לשבתך, ובית הלל אומרים: ברוך ה' יום יום.

15. רמב"ן שמות פרק ב

ועל דרך הפשט אמרו (במכילתא כאן) שהיא מצוה שנוסד תמיד בכל יום את השבת שלא נשכחו ולא יתחלף לנו בשאר הימים, כי בזכרנו אותו תמיד חסד מעשה בראשית בכל עת, ונודה בכל עת שיש לעולם בורא, והוא צוה אותנו באות הזה כמו שאמר (להלן לא יג) כי אות היא בניו וביניכם. זה עיקר גדול באמונת האל: וטעם לקדשו - שיהא זכרונו בו לחיות קדוש בעינינו, כמו שאמר וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכוון (ישעיה נח יג). והטעם, שתהא השבתה בעינינו בעבור שהוא יום קדוש, להפנות בו מעסקי המחשבות והבלי חומנים, ולתת בו עונג לנפשינו בדרכי ה', וללכת אל החכמים ואל הנביאים לשמוע דברי ה', כמו שנאמר (מ"ב ד כג) מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת, שהיה דרכם כן, וכך אמרו ר"ל (ר"ה טז א) מכלל דבחדש ושבת בעי למיזל. וזה טעם שביתת הבהמה, שלא תהא בלבנו מחשבה עליה: ולכן אמרו ר"ל (חולין ה א) שהשבת שקולה כנגד כל מצות שבתורה, כמו שאמרו בע"ז, מפני שבה נעיד על כל עיקרי האמונה בחדוש ובהשגחה ובנבואה. ובמכילתא (כאן) רבי יצחק אומר, לא תהא מונה כדרך שהאחרים מונים, אלא תהא מונה לשם שבת. ופירושה, שהגמים מונין ימי השבוע לשם הימים עצמן, יקראו לכל יום שם בפני עצמו, או על שמות המשרתים, כנצרים, או שמות אחרים שיקראו להם, וישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, שני בשבת, כי זו מן המצוה שצטוונו בו לזכרו תמיד בכל יום. וזה פשוטו של מקרא.

16. ערוך השולחן אורח חיים סימן רמב סעיף ב

קדושת שבת למעלה מכל הקדושות וברכתה למעלה מכל הברכות ולכן נתקדשה ונתברכה מראשית הבריאה כדכתיב (בראשית ב, ג) ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו והוא מקור הברכה לכל ימות החול ולכן נצטוו ישראל על השבת בשבעה פרשיות שבתורה בבשלת ויתרו ומשפטים וכי תשא וביקשת ואמור ובאתחנן להורות שכל שבעה ימי השבוע בשבת ותלים ולכן אנו מוזכרים בכל יום את השבת שאומרים בשיר של יום ראשון בשבת ושני בשבת וכן כולם:

17. אור החיים שמות לא:טז

עוד ידעה ע"ד שאמרו "ואביו שמר את הדבר" פ' ממתין ומצפה מתי יבוא, והכוונה בזה לצוות שלא יהיה השבת כדבר טוהר לצד מניעת מלאכת הרצון ומצוא החפץ אלא צריכין לשמוח בו בשלימות הרצון וחפץ בדבר ותמיד יהיה ממתין ומצפה מתי יבוא, ואמרו לעשות את השבת לשלול הנה כחפץ מצות השבת למרגוע הגוף ולעונג אשר תענג אלא לצד עשיית מצות השבת ולא לתכלית המודגשות.

18. רמב"ם הלכות שבת פרק להלכה ו

אע"פ שיהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בנופו שזה הוא כבודו

19. שולחן ערוך אורח חיים סימן רנ סעיף א

• (א) א [א] >א- ישכים בבוקר (ב) ביום ששי להכין צרכי שבת, ואפילו יש לו כמה עבדים לשמשו • ישתדל ב (ג) להכין (ב) בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, כי רב חסדא היה מתוך הירק דק דק; ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים; ור"ז היה מדליק האש; ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול; (ד) ומחם ילמד כל אדם, ולא יאמר: לא אפגום כבודי, • (ה) כי זה הוא כבודו שמכבד השבת.

20. ביאור הלכה על שולחן ערוך אורח חיים סימן רנ סעיף א

• ישתדל וכו' - בהרמב"ם איתא על דין זה בלשון חייב [שד"ל בפרק ל' אע"פ שהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו שזה הוא כבודו. חכמים הראשונים מהן מי שהיה מפצל העצים לבשל בהן ומהן מי שהיה מבשל או מולח בשר או גודל פתילות או מדליק נרות ומהן מי שהיה יוצא וקונה דברים שהן לצורך השבת ממאכל ומשקה אע"פ שאין דרכו בכך וכו' ע"ש] והכונה על איזה דבר מן הדברים ועיין בקידושין מ"א דקאמר שם מצוה בו יותר מבשלוחו ואפשר דלחרמב"ם ג"כ לאו חוב גמור הוא אלא כעין חובה משום כבוד שבת וסברת הרמב"ם דאל"ה לא היו מבטלים כל הני אמדאים תורתו עבוד זה ומ"מ לא חיי זה חובה גמורה ותדע דלא אשכחן בגמרא בשם חובה כ"א על הדלקת נר בשבת בדף כ"ה ע"ב ולענין ג' סעודות בדף ק"ז ע"ב ומ"מ צ"ע:

21. ערוך השולחן אורח חיים סימן רנ סעיף ג

וכתב בזה לשון חייב והטור והש"ע לא הזכירו לשון חוב ע"ש ואף הוא אין כוונתו לחיוב גמור שהרי רבים וגדולים אין עושין בעצמן עוד דבש"ס שם חייב מי שהיו עושין בעצמו ש"מ שרבים לא עשו בעצמן אלא הוא הידור מצוה ואצלתו נשותיו עושות ומכירתו בעצמן לכבוד שבת ואשתו כגופו

22. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן רנ סעיף א

אף הכנה על שבת תחיה מיד בבקר והיינו מיד אחר ק"ש ותפלה אך אם הוא רגיל ללמוד אחר התפלה איזה שעור קצוב או שלומד עם רבים אל יבטלנו וכמש"כ בסוף סימן רנ"א ואם דרך המקום ההוא למכור בבקר ולא ימצא לקנות אחר למדו לא יקבע למדו אלא אחר הקניה ואם רגילין למכור בבוקר השכם קודם התפלה ולא ימצא לקנות אחר התפלה יקנה ואח"כ יתפלל אך יראה לקרות ק"ש מקודם כיון שכבר הגיע זמנה ואין זה בכלל מה שאמרו אסור לעשות חפציו קודם שיתפלל שזו חפצי שמים היא:

23. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן רנ סעיף א

וטוב שיאמר על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת כי הדבור הוא פועל הרבה בקדושה... מצוה לטעום מכל תבשיל בע"ש כדי לתקן יפה כהוגן ועיין בספר שלחן שלמה דהטעימה בשבת מכל מין בדאי היא מצוה ורמז לזה טועמיה חיים זכו:

24. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן רנ סעיף א

כתבו הספרים יורה דעה בתשובה ויפשפש במעשיו בכל ע"ש כי שבת מקרי כלה מלכתא וכאלו מקבל פני המלך ית"ש ואין טה לקבלו כשהוא לבוש בבליי הסתבת של חלאת העונות ויש לפתת קורי עכביש שקורין שפ"ן וועב"ש מהבית בע"ש [א"ד] וכ"ש שצריך לכבד הבית מהאבק והעפר מבעוד יום וזהו הכל בכלל כבוד שבת ודמה בדעתו כאלו יבוא אליו להתאכסן מלך ב"ו כמה מכבד הבית ומציע המטות וכ"ש שבת מלכתא [ח"א]

25. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף לח עמוד ב

אמר רבה, כהני תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסיהון: דמפקי עבדיהו לחרותא, ודסיירי נכסיהו בשבתא, ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן כי מדרשא, דארר היא בר אבא ארר יוחנן: שתי משפחות היו בירושלים, אחת קבעה סעודתא בשבתא ואחת קבעה סעודתא בערב שבת, ושתיהן נעקרו

26. רש"י מסכת גיטין דף לה עמוד ב

בערב שבת - בלילי שבת ואין כאן כבוד שבת דקיימא לן כבוד יום קודם לכבוד לילה והם היו מתכוונים בשביל ביטול בית המדרש ואיכא דמפרשי בערב שבת ממש וכן בכל יום מרוב עושר אבל בהא מיהא איכא איסורא שיכנס לשבת כשהוא שבע בלא תאוה.

27. שולחן ערוך אורח חיים סימן רמט סעיף ב

• (ט) >א< אסור לקבוע בערב שבת סעודה ומשתה • שאיט רגיל בימי החול, • ואפילו היא (י) ג סעודת אירוסין, • מפני (יא) ד כבוד השבת, (יב) שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול; וכל היום בכלל האיסור. הגה: וסעודה שזמנה ערב שבת, כגון (יג) בית מילה • ה או פדיון הבן, • ו מוהר, כן כל יום המצוה פשוט. (יד) ולאכול ולשתות בלי קביעות סעודה, אפילו סעודה שרגיל בה בחול, כל היום מותר להתחיל מן הדין, אבל מצוה להמנע • (טו) מלקבוע סעודה שנהוג בה בחול, • (טז) מט' שעות ולמעלה.

28. ערוך השולחן אורח חיים סימן רמט סעיף ו

עיקר הידור המצווה וכבוד השבת הוא שיאכל סעודת שבת לתיאבון שיהיה כמעט רעב ומצינו בירושלמי פ"ב דתענית [ה"ב] ר' אבון ציים כל ערובא שבתא שהיה אסטניס ולא אכל רק פעם אחת ביום ואם היה טועם בע"ש לא היה אוכל בלילה לתיאבון לפיכך התענה וראוי לכל ירא אלקים שבימות החורף שהימים קצרים לא יאכל שום סעודה קטנה בבוקר ולהראב"ד אסור לקבוע סעודה אחר הצות [לגירסת המ"מ שם] כללו של דבר החכם עיניו בראש וכבוד שבת גדול מאד מאד:

29. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיט עמוד ב

תניא, רבי יוסי בר יהודה אומר: שני מלאכי השרת מלווין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושולחן ערוך ומטתו מוצעת, מלאך טוב אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך. ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו. ואם לאו, מלאך רע אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך, ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו.

30. שולחן ערוך אורח חיים סימן רסב סעיף א

• יסדר (א) שולחן א וציע (ב) המטות [א'] ויתקן כל עניני הבית, כדי שימצאו ערוך ומסודר [ב] בבואו מבחכ"נ. הגה: ויהיה שלחו (ג) ערוך (ד) כל יום השבת, וכן המטות, ואין לשטת

31. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיח עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: כל המענג את השבת נתנין לו משאלות לבו, שנאמר +תהלים לז+ והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך. עונג זה אינו יודע מהו, כשהוא אומר וקראת לשבת ענג, הוי אומר: זה ענג שבת. - במה מענגו? - רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אמר: בתבשיל של תרדין, ודגים גדולים, וראשי שומין. רב היא בר אשי אמר רב: אפילו דבר מועט, ולכבוד שבת עשאו - הרי זה עונג. מאי היא? - אמר רב פפא: כסא דהרסנא.

32. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף סח עמוד ב

דתניא, רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב אלא אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר: חלקהו, חציו לאכילה ושותיה וחציו לבית המדרש. ואמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו, כתוב אחד אומר + דברים טו + עצרת לה' אלהיך, וכתוב אחד אומר + במדבר כט + עצרת תהיה לכם. רבי אליעזר סבר: או כולו לה' או כולו לכם. ורבי יהושע סבר: חלקהו, חציו לה' וחציו לכם. (עב"ס סימן) אמר רבי אלעזר: הכל מחדים בעצרת דבעינן נמי לכם. מאי טעמא - יום שניתנה בו תורה הוא. אמר רבה: הכל מחדים בשבת דבעינן נמי לכם. מאי טעמא - + ישעיהו נח + וקראת לשבת ענג. אמר רב יוסף: הכל מחדים בפורים דבעינן נמי לכם - מאי טעמא + אסתר ט + ימי משתה ושמחה כתיב ביה.

בין שאין דבר מסויים כמה יתענג לכך אין לברך. ועוד תירץ שכשמברכין על הדלקת נר

של שבת יוצאים בו על כל תענוגי שבת, שכל תענוגי שבת מצוה אחת הם, וישל שתירצו שנכלל בברכת הקידוש "מקדש השבת", ויש שהיו נוהגים לכוון בזמן "כל מקדש" בפיסקא "ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל" לצאת בזה בברכה על מצווה זו של עונג ומנוחה בשבת.

33. פסקי תשובות ס' רמב

מדוע אין מברכין על מצוות "עונג שבת"

א. סעי' א' מ"ב סק"א: הנה עיקר מצוות עונג שבת נחפרש לנו ע"י הנביאים וכו' ויש פוסקים דס"ל שעיקרו מן התורה. הקשה בס' תורת שבת (סי' רס"ג סק"ז) מדוע אין מברכין על מצוה זו של עונג אכילה ומנוחה בשבת, ותירץ,

34. שולחן ערוך אורח חיים סימן רצ סעיף א

(א) [א'] ירבה בפירות ומגדים ומיני ריח, כדי להשלים (ב) מנין מאה ברכות. תנה: ואם רגיל בשנית (א) צחדים (ג) אל יבטלנו, (ד) כי ענג הוא לו (טור).

35. משנה בחורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן רצ סעיף א

(ג) אל יבטלנו - ומ"מ לא ירבה בו יותר מדאי שלא יביאנו לידי ביטול תורה שאפילו ת"ח שלומדים כל השבוע שמצוה שיתענגו ביותר וכדלקמיה בחג"ה אין הפ' שיבילו כל היום בתענוגים רק ימשכו יותר בתענוג משאר בני אדם. כתבו הספרים בשם הוזהר שמצוה על האדם לחדש חידושי תורה בשבת. ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד ע"י תנה.

(ד) כי עונג וכו' - אבל לא יאמר נלך ונישן כדי שנכל לעשות מלאכתנו במו"ש שמראה בזה שנת וישן בשביל ימות הרצל:

36. שולחן ערוך אורח חיים סימן רפח סעיף ב

לא שאדם שמויק לו האכילה, דאז עונג הוא שלא לאכול, (ג) לא יאכל. תנה: כב וכן מי שיש לו ענג אם יבכה, כדי שילך (ד) הצער סלב, סודר לבסוף בשבת (אגוד בשם שבילי לקט).

37. משנה בחורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן רפח סעיף ב

(ד) הצער מלבו - כתב הט"ז היינו דוקא אם מחמת רוב דביקותו בהקב"ה זולגים עיניו דמעוות שכן מצונו ברע"ק בזוהר חדש שהיה בוכה מאד באמרו שיד השידים באשר שידע היכן הדברים מגיעים וכ"ה מצו במתפללים בכונה אבל סתם לבכות כדי שיצא הצער מלבו לא ע"ש אבל בא"ר ותו"ש התירו כיון שע"י בכיתו ירוח לו: